

beursspeculatie ontketenen alle duistere machten in hem en zijn compagnons. Zelf uiterlijk eerlijk blijvend, doet hij mee aan het spel van misdadigen. De strijd met het leven voert tot den dood. Zijn laatste compagnon hangt zich op; om een totale ruïne te voorkomen, moet de zelfmoord geheim gehouden worden, tot de zaken geregeld zijn. Terwijl de echtgenoot achterblijft bij het lijk van haar man, wachtend op hem, dien zij liefheeft, weet Niels op sluwe wijze oogenblikkelijke ondergang te voorkomen. Maar heimelijk verlaat hij dan de vrouw, die om hem de lugubere doodenwacht heeft gehouden, om in wilde nachtelijke vaart naar eigen bedreigd huis en eigen wachtende vrouw te jagen. Zoo snelt hij zijn letterlijken en figuurlijken ondergang tegemoet, als zijn wagen op de weggeslagen brug aanstormt en met een vreeslijken zwaai over de beek, op den stellingen oever te pletter slaat.

Ondanks het Wild-West-slot, weet de schrijver de figuur van den energieke boer, die alles waagt om zijn droom in een daad om te zetten, goed te teekenen. Er zit gang en sterke slijping in dit eerste deel, die een grootsche ontkenning van het drama doet verwachten, een geestelijke overwinning, na het stoffelijk resultaat. Als gevaar dreigt hier echter, dat door de breede beschrijving van den tijdgeest, de persoon van Niels niet steeds de eerste plaats inneemt.

Het tweede deel, naar Niels' vrouw geheeten, handelt over veel geldzorgen en de liefdevolle verzorging van den op het laatste nippertje gereden Niels. Door zijn zware verwonding is hij geheel van de verdere handeling uitgesloten, waardoor de financiële lawine op Kristine zich neerstort. Wat men den eigenzinnigen landheer zou weigeren, geeft men zijn ongelukkige vrouw. Bloedverwanten, vrienden en de kleine boeren, vol medelijden met haar lot en eerbied voor haar zorgzame liefde, bieden geldelijken steun. Nu pas doorziet zij het streven van Niels en leert zij zijn ideaal waardeeren. Daardoor zet zij de speculatie voort en haar treft het geluk: de aandelen stijgen aldoor. De beursmannen raden haar aan door te gaan, daar zij schatrijk kan worden. Doch als de bezitting geheel vrij is van schuld, houdt zij op en verkoopt de aandelen, na een valse handtekening van haar man gezet te hebben. Zij wil haar man en haar huis, niet het geld van anderen. Wat met Niels verloren dreigde te gaan, redt haar liefde. En als haar zaken geregeld zijn, weet haar nooit rustende zorg ook het leven van haar man te redden.

In dit deel, waarin vrouwen de hoofdrollen vervullen, krijgt de godsdienst een klein aandeel. De oude grootmoeder bidt voor haar zoon en ook Kristine vouwt soms haar handen om te bidden om overgave aan haar man. Het is echter niet God, die het leven dezer vrouw leidt, maar de volledige overgave aan den man, wiens innerlijke grootheid haar nu blijkt. Zijn ideaal wordt het hare, zijn geest bestuurt haar handelingen, zijn juist economisch inzicht behaalt door haar de zegen. Van geestelijke verdieping, van overgave aan God, die het lot van de menschen en den gang der gebeurtenissen bepaalt, blijkt niets. Het menscheijk idealisme voert haar door diepe geldelijke afgronden, tot de verlangde rust.

In het derde deel: Twee bouwen hun huis, wordt Niels' levenswerk bekroond. Hij is beter geworden tegen de verwachting der medici in. Niet de rust, maar het werk geeft hem zijn gezondheid terug. Hij is een ander man geworden. De handelwijze van zijn vrouw keurt hij geheel goed. Nu gaat hij eerlijk geld verdienen in den tijd der na-oorlogsche hoogconjunctuur. Hij speelt en drinkt niet meer.

Naief beschreven is de booze geest van zijn drinkende bentgenooten van vroeger, die tevergeefs trachten den braven Niels weer aan hun zij te krijgen. Zij gaan straks onder in de malaise, omdat zij geen ideaal hadden, maar slechts bedrog en list aanwendden om zelf rijk te worden. Niels blijft staande, omdat zijn vrouw in zijn ideaal geloofde. Hij helpt nu armen, waarschuwt tegen speculeren, geeft raad in moeilijkheden en bewaart daardoor velen voor financiële ondergang, als de haastig opgerichte fabrieken met verliezen gaan werken en de speculerende banken springen.

Niels, die nu veel geld op eerlijke manier verdient, helpt gedupeerden en slicht een spaarbank, omdat ijverig werken op eigen land, beloond wordt en het langzaam verdiende geld in den ouderdom een zegen zal blijken. Even komt hij onder indruk van een dichter — wel merkwaardig — die zegt, dat slechts geloof in Jezus rust kan geven en anders niets, dat eigen werk geen waarde heeft. Maar nergens komt de geestelijke vernieuwing van Niels uit. Hij is een braaf man geworden, die soms wegens teedere herinneringen naar de kerk gaat en gesticht wordt door gezangen. Hij is veranderd, zeker, maar slechts graadueel. Voorzichtigheid en bedachtzaamheid beheerschen zijn finantieel beleid. Het doorgezet speculeren van Kristine heeft de basis van zijn huis vastgesteld, het gezamenlijke goede beheer verstevigt het en bouwt het verder op.

Het tweede en derde deel bevatten wel enkele mooie passages, maar staan literair ver beneden het eerste. De breedsprakigheid van den auteur in

crisis-aangelegenheden, de lange gedeelten over geldzaken en bankwezen worden toenemend vervelend. De spanning is er totaal uit — ieder voorvoelt reeds spoedig, dat de brave Niels gelijk zal krijgen en vurig verlangt men soms dat de oude Niels zijn veranderden, maar niet bekeerden naamgenoot zal hyspringen, om van het verhaal te redden, wat er van te redden valt.

Deze trilogie, zoo forsich begonnen, zoo veel belovend, leidt niet tot een grootschen afloop, omdat het materialistisch-idealisme den grondtoon blijft behouden. Er wordt met godsdienst en geloof gewerkt, maar niet het geloof in God bewerkt een nieuwe verhouding tot den naaste. De „held" van het laatste deel is een verstrate, hoogstens verzachte weergave van dien uit het eerste boek. Daar beheerschte hij nog de situatie, hier wordt hij er door weggedrongen in de veilige rust van zijn landhuis. — Niet hij, maar de geschiedenis van de economische ontwikkeling en het verval daarvan in Denemarken, gedurende de eerste jaren na den oorlog, vult het grootste deel van dit werk, hij speelt niet meer als eerst, maar wordt gespeeld, omdat hij is genezen, niet herboren.

Gron.

H. S.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

De noodzakelijkheid van de Christelijke tehuizen voor militairen.

Ieder lezer van ons blad zal 'tmet ons eens zijn, als we beweren: Iemand, die z'n beroepsarbeid heeft verricht, heeft 's avonds behoefte aan een „thuis" (zij eigen huis of kosthuis of tehuis-voor-de-avonden).

Deze waarheid nu willen we toepassen op het leven onzer dienstplichtigen en we komen dan tot het volgende:

In de dienaturen vervult de militair zijn beroep, precies als in de werkuren de fabrieksarbeider het doet. Na het vervullen zijner militaire werkzaamheden gaat de soldaat naar het Christelijk tehuis, net als de fabrieksarbeider naar z'n eigen thuis of kosthuis.

Deze „toepassing" op de algemeen toegepaste bewering van boven, wordt echter blijkens de praktijk van sommiger meelevenden met onze Chr. tehuizen, niet algemeen toegestaan.

Dat een militair na volbrachte dagtaak, een zekere huiselijkheid behoeft, moge door allen toegegeven worden, verschil van meening blijkt, als het gaat over de vraag: Waar is dat tehuis voor den militair en welk karakter draagt het?

Op deze vragen antwoorden sommigen dit: De kazerne moet het tehuis voor de militairen zijn. Daar moeten ze door de overheid, óók na de dienaturen, opgevoed, verzorgd, daar moeten hun ontwikkelings- en ontspanningsavonden gegeven.

Die kazerne-huiselijkheid moet het militaire karakter behouden. Want de overheid legt op de dienstplichtigen beslag gedurende hun ganschen dienstdag, en moet ze houden in de militaire sfeer. Op die wijze gaat het burgerlijke wat van hen af, en blijven we bewaard voor een stel half-soldaten-half-burgers en na den dienstdag gaan ze gesterkt door „den geest van het militaire leven" de burgermaatschappij in.

Wij beantwoorden de twee bovengestelde vragen echter gansch anders. Vooraf zeggen we al, dat het antwoord van hier boven het bestaansrecht onzer Chr. tehuizen eigenlijk ontkent. En zij die, hoewel onze tehuizen nog steunende omdat op dit moment de kazernes nog niet voldoende huiselijkheid bieden, maar in den grond der zaak meenen dat de overheid de militairen door gezellige avonden aan de kazerne moet binden en de dienstplichtigen in een echt militaire sfeer, ook des avonds, dient te houden, ondermijnen door die gedachten alleen al, het bestaan onzer tehuizen, en bemoeilijken den verderen uitbouw van het Christelijk tehuizen.

Wij willen daarom het verkeerde antwoord bestrijden door het o.i. eenig goede te geven, n.l.: Het huiselijk leven moet de soldaat na z'n dienstdagwerk in het Christelijk tehuis vinden en het karakter van dat tehuis zij precies eender als van ieder ander „tehuis", waarvan de arbeider na z'n dagtaak genieten kan.

Net zoo min als een fabrieksarbeider z'n tehuis 's avonds vindt op het fabrieksterrein en zijn huiselijkheid het karakter van het fabrieksleven heeft, mag dit het geval zijn bij den militair.

De eisch tot Christelijk-huiselijk leven mag niet gedurende den heelen dienstdag genegeerd; die eisch blijft.

Alleen maar: De overheid is wel geroepen om te steunen, doch niet bekwaam tot het verschaffen van Christelijk huiselijk leven en wat daarmee saamhangt (ontspanning, ontwikkeling, opvoeding).

Christelijk huiselijk leven is alleen mogelijk bij Christenen. De overheid heeft in haar dienst

echter Christenen en niet-Christenen. Hoe zou zij kunnen zorgen voor Christelijk huiselijk leven?

Er is Christelijke en niet-Christelijke ontspanning. De overheid kan de Christelijke niet geven, temeer daar Christelijke ontspanning verbonden moet zijn met het Christelijk huiselijk leven.

Moet de overheid als opvoedster optreden?

Neen. Denk aan onzen schoolstrijd.

Moet ze als ontwikkelaarster functioneren?

Neen. Er is ontwikkeling uit den Geest, naar het Woord en uit het vleesch, naar 's menschen goed-dunken.

Van algemeene, z.g.n. neutrale ontwikkeling willen we niet weten en de legerleiding onthoudt zich van het geven van ontwikkelingsavonden.

De overheid beperke zich tot haar taak: het laten verrichten van militairen arbeid in de dienaturen.

En verder moeten haar dienaren (leger-autoriteiten) niet meenen dat de dienstplichtige vanaf de reveille tot den anderen dag met de reveille en zoo alle dagen, in de militaire sfeer moet gehouden en dat het burgerlijke er wat af moet.

Op die manier wordt het soldaat-zijn gemaakt tot het één en al.

Dat is verabsoluteeren van het militaire leven. Deze verabsolutering verdoeft juist het leven van het leger, zoowel van beroepspersoneel als van dienstplichtigen.

Niets is funester voor een beroep, dan dat het gemaakt wordt tot het één en 'tal, het alles-beheerschende.

De schoolmeester die altijd schoolmeester is en schoolmeestert;

de boer die alles van uit boerenstandpunt beziet en naar boerenmaatstaf beoordeelt, in alles boer is; de soldaat die altijd soldaatje speelt, alles van uit militair oogpunt bekijkt, naar z'n militaire moraal beoordeelt;

deze allen brengen hun beroep en hun collega's in discredit bij de andere burgers.

Tie menschen raken vastgeroest in hun beroepsweetjes en verward in het kluwen van hun beroepsmoeilijkheden en narigheden.

Zij verliezen door hun afgezonderd zijn van het rijke, volle menschenleven hun frisheid.

Wij moeten geen afgesloten kasten hebben, gevormd naar de beroepen.

Gelukkig de beroepsmilitair, die na zijn dienaturen als burger met de burgers meeleeft.

En wat de dienstplichtigen betreft, wij zien het zoo:

Ze moeten in de dienaturen in stipte gehoorzaamheid aan Gods dienaar (de overheid — en haar dienaren) hun van God hen opgelegde taak, als hun Goddelijk beroep, vervullen, met „hart en ziel", niet als menschen-(meerderen)-behaggers, maar den Heere dienende, zoodat om hun goede (militaire) werken degenen die den Heere niet kennen, hun Vader in de hemelen gaan verheerlijken, die zulke kinderen heeft in Zijn dienst, welke niet al „kankerende" en „de lijn-trekkende" en er „tusschen-uit-knijsende" hun arbeid verrichten, maar dezen even goed en trouw doen als hun werk in de burger-maatschappij, ja even trouw als de engelen in den hemel.

En dan, als de dienaturen om zijn, zijn ze weer met „hart en ziel" burger, mensch, die het huiselijk leven-na-volbrachte-dagtaak noodig heeft;

en verlaten ze de „militaire sfeer" en komen ze los uit „den militairen geest", precies eender als de arbeider uit de sfeer van de fabriek stapt en loskomt „uit den geest van de fabriek", als hij zijn werk gedaan heeft.

Dat zich-burger-voelen zal heusch den militairen arbeid niet schaden.

Integendeel, voldeden onze jongens zich in de dienaturen maar wat méér „burger", mensch.

Dezelfde jongeman, die als burger „dagdieverij" en „lijntrekkerij" en „twerk afschuiven op een ander" en „t'er uitknijpen" veracht, dóét het als soldaat;

dezelfde, die zijn werkplaats als burger netjes houdt, bevuilt zijn werkplaats-in-militairen-dienst (de kazerne).

Waarom? Hij voelt zich te veel soldaat, en te weinig burger. Als soldaat mag je immers wat je als burger niet mag? Als soldaat heb je immers een soldaten-moraal? Heusch wat meer burger-zijn, wat meer besef: ik moet mijn militaire beroep avengoed doen als mijn werk thuis, zou den militairen dienst ten goede komen.

En na de dienaturen is het niet meer dan gepast zich burger te voelen.

Zeker, dan kan je nog wel eens boomen over den dienst van vandaag, maar dan doe je dat zoo als die fabrieksarbeider over zijn werk van overdag, je doet het in rust en zonder dat de „militaire geest" over je heerscht, zij het ook dat die beslag op je legt op een aangename wijze, tijdens den film- of ontwikkelingsavond in de kazerne.

De legerleiding geve zulke avonden niet, herhalen we nogeens.

Ideaal is: De Christen-dienstplichtige gaat na zijn dienaturen direct naar het Christelijk tehuis.

Dat is niet ten kwade van de kazerne bedoeld, evenmin als het ten kwade is van de werkplaats wanneer de werkmán dié verlaat.

Het Christelijk huiselijk leven moet hij hebben.

Daar moet met de tehuis de Christel de Christel de Christel tehuis of in =

gegeven; de Christel

leven door h

vooral ook hij lid is, de die in het tel

Vaauit het ande burger daer, met de

Dáár moe Dáár moe kunnen vin

Van daaru En 's avon

Woord van loovigen —

maar als br weer gaan

weer terug t om te geni

plaats te he meente, wa kan het go

zoo men zis jaloerschwe tus' bloed.

Waar mei „Maar weet, komen voor

We vrage Kunnen d

inspanning, We behoe

op te gaan neerende, de tehuizen vó

Wij hebbe zoolks we d

en ons ple voor militai

de richting tehuizen te

Het begin bij z on der vulling, móe

en leidt om Het te h

regel, en i voor hen d

Het onde dient ons G onderhoud

versiteit, de Een rui

plaats, daa roept uit l

zien naar e En voora

gerautoritei als regel, alles ontho

koste van e Is het d

het tehuis noodgedwo

selijkheid i moet toch

den-regel-al tairen duid

Zóó wor uitbouw v

lijk met d gemakkelij

ons Christe Capelle

2 Van v op de vraa

de(n) eisch Dat is elj En — zoo

antwoord Ik wil t

eenvolgens

1. Wat

2. Wat d

Het ant

in het K

eerste ged

het adres

Maart van

den de

voor on